

TEKSTI

TAIDEMAALARI REIJO VILJANEN

ANALYYSI

ILARI KÄHÖSEN TAITEESTA

2014

piirtämällä maalaaminen

Harvemmin taiteilija kehittää aivan uuden tekotavan, eikä Ilari Kähönenkään ole sitä aivan täysin tehnyt. Kähönen on kuitenkin ansiokkaasti hyödyntänyt vanhaa jäljentämismenetelmää, kalkeerausta, jossa piirustuksen jäljentäminen tapahtuu tartuntaväriä käyttämällä. Kähönen kutsuu tekniikkaa hierspiirustukseksi. Hiers—sana on taiteilijan keksimä, mutta juontuu varmaan sanasta hiertää, jonka eräs tähän sopiva merkitys on hangata mekaanisesti. Tämän tekniikan etu on, että sillä voi tuottaa useamman erilaisen kuvan yhdellä työstöllä.

Materiaalit näissä töissä ovat tuiki tavallisia, sininen kuulakärkikynä, paperilehtiö ja kuivapastelliliidut. Päällimmäiselle paperille Kähönen piirtää aiheen voimakkaasti hankaamalla. Muihin töihin värit määräytyvät taiteilijan ennen piirustusta etukäteen papereiden väliin levittämien kuivapastelli värisävyntöiden mukaan. Piirrosjälki siirtyy niihin paperien läpi, kun piirustus on kynällä hangattu päällimmäiselle paperille riittävän painokkaasti. Yksi tekoprosessi tuottaa siis monta työtä, päällimmäisen sinisen kuulakärkikynä piirustuksen, seuraavaksi pinossa olevalle paperille tulee kynän painamisesta syntyneiden urien muodostama ”reliefi” ja lopuksi eriväriset kuivapastelliversiot peilikuvineen. Yhdistävä tekijä jokaisen yksittäisen sarjan töille on kansipaperille syntyneen piirustuksen muodostama kokonaisuus, joka toistuu kaikissa töissä. Parasta on, että nämä kaikki 5–6 työtä tulevat yhdestä työstöstä.

Ilari Kähönen haluaa piirtää nimenomaan kuulakärkikynällä, jonka jälki on lopullista ja peruuttamatonta. Kun mitään ei voi pyyhkiä pois, pitää vaan jatkaa ja lisätä. Jos jokin viiva ei vielä rakenna ennakkomielikuvan mukaista muotoa, tai vähitellen mielessä kehittyvää ja piirtämällä paljastuvaa, se saa vierelleen toisen, kolmannen tai ehkä vielä useamman viivan, jolloin ne yhdessä kasvavat vähitellen yhtenäisiksi ja muodostavat pinnan. Viivoista ja pinnoista muodostuu lopulta monimuotoisia kuvioita tai erityisiä hahmoja ja muotoja.

Taitava tekijä voi tällä tavalla ohjata työtä eteenpäin, vaikka tästä peruuttamattomasta jäljestä tulee myös pientä lisähaastetta tekemiseen. Kähönen käyttää usein tiettyjä alkeismuotoja, kuten viivoja ja pieniä ympyröitä, jotka muodostavat isompia kuviota ketjuuntumalla yhteen. Silloin massasta alkaa hahmottua tuttuja piirteitä kuten hius- ja kasviaihe tai peräti ihmishahmo.

Useammassa työssä esiintyy yhdestä pisteestä tai aukosta leviävä ja aukeava viivasarja, kuin perspektiivineurkupillistö. Se muodostaa taustalle verevän pulssin, kuten musiikissa rytmiä ja bassolinjaa ylläpitävät soittimet. Näiden töiden taustan voimakas perspektiivinen geometria, vie ajatukseni jonnekin avaruuden kaltaisiin äärettömiin tiloihin, jonka keskelle hahmot asettuvat keskinäisiin tilallisiin suhteisiinsa.

Ristiriita luo joihinkin töihin oudon perussävyyn, aivan kuin elokuvissa musiikilla voi joskus olla erilainen kuvista ja tapahtumaketjusta poikkeava tunnelma. Elokuvissa tämänkaltaisen yhdistelmä usein ennakoi jotain oleellista kerronnallista muutosta. Jokin tietty erityinen jännite syntyy myös näissä töissä tästä rinnastuksesta.

Alkupisteestä aukenevasta tilasta voi tulla myös mielikuva erityisestä hetkestä ja siitä alkava ajallinen tapahtuma, kuten on oma syntymämme, ajanlaskun – tai vaikkapa alkuräjähdyksen syntyhetki. Kosketuksen merkitys inhimillisenä toimintana jatkuu jo esihistorialliselta ajalta näihin päiviin asti.

Eräs yksinkertainen ja ikiaikainen keino on, kistaa käsi väriin ja painaa sen muoto näkyväksi johonkin seinämän kaltaiseen tasoon. Muistan, miten hämmästyin nähdessäni Nepalin maaseudulla savitalojen seiiniä, joiden pintaa koristi maalikädellä painettujen kämmenien kuvat. Nämä eivät tosiaankaan olleet kuuluisan maataiteilija Richard Longin töitä vaan paikallista traditiota.

Koristelun lisäksi näin voi myös todentaa itsensä näkyväksi ja tiettäväksi – olen täällä maailmassa ihan konkreettisesti. Joissain Kähösen töissä tekijän omat kädet ovat myös osallisena. Ne työntyvät yhtenä aiheena osaksi teosta. Taiteilija sanoo, että haluaa itsensä mukaan piirustuksen kautta. "Se on käsi, joka piirtää ja se näky kuvassa."

Kähönen korostaa tekemisen jäljen tärkeyttä työskentelyssään ja sanoo, ettei hän halua etäännyttää teoksia liian teknisten apuneuvojen tai vaikka kuvankäsittelyohjelmien avulla. Siksi hän on valikoinut työmuotoja, jotka sopivat erityisen hyvin tähän lähestymistapaan.

Kähönen tunnetaan hierspiirustusten lisäksi mm. kankaille tehdyistä reliefimäisistä töistä, joita hän on muokannut käsin neulomalla.

Teoksissa, joissa käden muovaava jälki näkyy tarkoituksellisesti, kuten suoraan kosketukseen perustuvana tai jonkin työvälineen kuten kynän tai pensselin tekemänä, suurin viehätys on juuri se aistit valtaava salaperäinen hetkellisyyden ja tekijän läsnäolon tunne ja sen tunteen uudelleen aistiminen ja todistaminen, jossa parhaimmillaan mielen äärettömät ulottuvuudet näyttäytyvät katsojalle ja josta avautuu suora kontakti tekijän ja katsojan sisimpiin tunteisiin ja merkityksiin.

Jopa pienet virheet ja säröt ovat tärkeitä, sillä ne näyttävät tekijänsä vilpittömyyden avautumalla katsojalle puutteineen kaikkineen.

Vaikka Kähösen käyttämät värit ovat toisinaan puhtaita ja valovoimaisia, ovat niiden rinnastukset kuitenkin herkkiä ja sointuvia. Kähönen sanookin tietoisesti valinneensa intiimiyden töidensä lähtökohdaksi. Väri vaikuttaa ainakin minuun jotenkin piilevämmän kuin piirustus. Piirustuksessakin on salaisia arvoja, jotka antavat alitajuisia signaaleja, mutta väri vaikuttaa vielä salaisemmin ja virtaa välittömämmin tunteisiin.

Katsoja on ikään kuin aseettomampi värien vaikutuksen alaisena. Jokaisesta sarjasta tulee erilaisia versioita, jotka poikkeavat toisistaan värillisesti, mutta joita yhdistää sama piirustus. Piirustuksesta tulee aina kaksi erilaista versiota, koska toinen töistä on aina peilikuva toisesta. Lisäksi joskus värivalintojen takia viivapiirustus erottautuu voimakkaan tummana ja jyrkkänä vaaleaa taustaväriä vasten. Toisissa töissä voi käydä niin että, sama piirustus uppoaa kuin eri tilaan ja hajoaa pimeyteen, hämärään valohuntuun tai valon kirkauteen, koska se on sävyltään vain vähän vaaleampaa tai tummempaa kuin taustaväri.

Kähönen sanoo, että värit eivät hänen töissään viittaa johonkin tiettyyn luontokokemuksen kaltaiseen havaintoon tai että, hän ei maalaa tunteiden kautta tai virity johonkin mystiseen kokemukseen kuten juuri hiljattain Helsingin Taidehallissa olleen Hilma af Klintin töissä oli laita. "Värit ovat vain värejä, mutta tietysti on olemassa abstraktin taiteen pitkä historia." Kähönen sanoo.

Taiteilija sanoo inspiroituneensa antiikin Kreikan mosaiikkিতöistä, ja jotain on varmaan vaikuttanut Sambiassa työskentely runsas vuosi sitten.

Ehkä afrikkalainen kuvasto peilautuu jollain tasolla kuva—aiheissa. Piirroksissa mittasuhteet ovat paikoin tahallisen liioiteltuja. Jokin esittävän hahmon osa yllättää, nousemalla pääosaan esittämään sooloa.

Taiteilijan omakuvasarjassa silmälasit ovat tarkoituksella tehty poikkeavan kookkaiksi. Töissä voi myös kokea leikkimielistä tai unenkaltaista logiikkaa, epävakaata outoutta kun jokin asia riistyy tavanomaisesta. Omakuvissa tärkeämpää onkin erilaisiin rooleihin asettuminen, kuin tarkan näköisyyden tavoittelu.

Monissa Kähösen töissä ilmenee myös usein arvoituksellisuutta, kun jokin kuvan kohde näyttää taianomaisesti muuttuvan toiseksi. Useissa töissä elementteinä ovat pienet geometriset ympyrämuodot, jotka rakentuvat ketjuuntumalla yhteen, pelkästään niitä lisäämällä Kähönen voi rakentaa jopa koko kuvan. Yhdessä työssä näistä pikku pyörylöistä muotoutuu kasvoaihe, aivan kuin helminauhan pätkistä koostettu. Toisissa kuvissa voi havaita olioita, eläin—tai ihmishahmoja, jotka sulautuvat viivojen muodostamiin kuviorakenteisiin.

Tästä tulee mieleen camouflage—ilmiö, suojautuminen, piiloutuminen ja sen viehätys. Naamioitumisen teema kuvaa mielestäni hyvin myös oikeaa elämää, koska on paljon asioita, joita näemme, mutta emme vielä ymmärrä, emmekä pysty tulkitsemaan niiden syvempää merkitystä. Syntymämme hetkeen ja -paikkaan emme ole voineet vaikuttaa. Siihen on vain asetettava, mutta joskus se voi ahdistaa. Taiteissa voi kuitenkin turvallisesti lähteä lentoon, hämmentää ja rikkoa näitä ja muita ulottuvuuksia. On myös lupa liikkua vapaasti todellisuuden ja tietoisuuden eri kerroksissa ja luoda uutta synteesiä ja muotoa.

Kähösenkin töissä käydään mitä oudoimmissa paikoissa. Kuitenkin ennen kaikkea Ilari Kähösen mielestä: "Ilo ja riemu ovat minulle niitä parhaita ja kantavia voimia taiteen tekemisessä."